

İSLAM FIKHINDA 'ŞEHİD'

01

Şehidin Lugatta
ve
Şeriatta Tarifi

TARİK EBU ABDULLAH

ilimvecihad.com

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّيَ الْأَكْبَرُ

Allah (*subhanehu ve teâlâ*) cihadı Tevhidin ikamesi ve şirkin izalesi için teşri kılmıştır. Bu en yüce gayeye hizmet ettiğinden dolayı cihad İslam dininde en üstün amellerden olmuştur. Hatta Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in buyurduğu gibi İslam'ın zirvesidir. Ona ancak en faziletliiler ulaşabilir.

Bu ehemmiyetinden ötürü Allah (*subhanehu ve teâlâ*) cihad ibadetini İslam ümmetine emretmiştir. Her emirde olduğu gibi cihad emri de bazı zorluklar ve sıkıntılarla beraber teklif edilmiştir. Din külfettir. Bu yüce ibadet nefse en kıymetli olanları feda etmeye çağırır... Canı, ehli ve malı. Karşılığı ise idrakimiz aciz kalacak kadar kıymetlidir... Allah yolunda şehadet, Nimetler içinde ebedi bir hayat.

Evet, canlarını ve mallarını Allah'ın dini uğruna feda edenler *"Allah'ın kendi fazlından onlara verdikleriyle sevinç içindedirler. Onlara arkalarından henüz ulaşmayanlara müjdelemeyi isterler ki onlara hiç bir korku yoktur, mahzun da olacak değillerdir. Onlar, Allah'tan bir nimeti, bir fazlı ve gerçekten Allah'ın müminlerin ecrini boşa çıkarmadığını müjdelemektedirler."*¹

Allah yolunda şehadetin faziletini anlatan bir çok nass vardır. Mükâfatı çok büyüktür, zira hizmet ettiği gaye ve uğruna çekilen zorluklar hakikaten çok bü-

1. Âl-i İmran Sûresi, 170. Ayet Meali

yüktürler. Belki şehidliğin yüceliğini en çok beyan eden nass şudur:

İmam el-Buhari (*rahimehullah*)'ın Ebu Hureyre (*radıyallahu anhu*) yoluyla rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyuruyor: **“Ümmetime meşakkat verecek olmasaydım, hiçbir cihad müfrezesinin arkasından geri kalmazdım. Yemin olsun ki Allah yolunda öldürülüp diriltilmemi, sonra tekrar öldürülüp diriltilmemi, sonra tekrar öldürülmemi çok isterdim!”**

Allah (*azze ve celle*)'nin Halil'i, O'na en yakın olan, O'nu en iyi tanıyan ve O'nun en çok sevdiğini en iyi bilen Rasûlü Muhammed (*sallallahu aleyhi ve sellem*) cihad etmeyi ve bu yolda şehid olmayı arzulamış ve temenni etmiştir. Bu ibadetin âlemlerin Rabbi katında değerini, kulluk şuuruna sahip olan müslümanın indinde ehemmiyeti ve terettüp eden fazileti daha belirgin ifade edecek ne olabilir ki? Muhakkak ki kendini Rabbine yakın hissedenden her Müslüman şehadeti arzular. Ne kadar yakın ise o kadar arzular.

Elbette şu gurbetin biteceği gün gelecek

Şu fakir, aciz ve günahkâr nefis Rabbine dönecek

Sahibinin huzurunda şahitlik edilecek

O gün kanı lehine şahit olanın yüzü gülecek

Rabbinin rızasını, merhametini ve engin nimetlerini müşahede edecek

Canı ve malıyla dünya hayatında Rabbinin dinine sıdken muhafız olmuş olanın

Mev'ud hatmine Rabbi katından gelen muhafızlar şahitlik edecek

Yeryüzü, kanından kurumadan önce iki dilber cennet hulleleri ile ona koşacak

Her şey ona hayırlı son ile şahitlik edecek

“O halde yarışanlar bunun için yarışsınlar”

Allah yolunda şehadetin izzetini anlatmaktan her kalem aciz kalır. Ancak kılıcını kâfirlere indirdiği darbe izleri ile süslemiş, rengi kan ve kokusu misk olan şehidin kanı Allah yolunda şehadetin yüceliğini yazabilir.

Allah (*subhanehu ve teâlâ*) bize merhamet etti, bizi nimetlendirdiği kullarının, Rasûlü Muhammed (*salallahu aleyhi ve sellem*)’in, ashabının ve onlara tabi olanların yoluna, cihad yoluna hidayet etti. Bize düşen bu nimetine şükretmek, bu yolda sabretmek, sebat etmek, hayırlı sonu arzulamak ve cihad meydanlarında aramaktır. Muhakkak ki şehadete en yakın yerler cihad meydanlarıdır.

Ey meydanların ehli! Müjdeler olsun size, “*muhakkak ki Allah, müminlerden, karşılığında onlara cenneti vermek üzere, canlarını ve mallarını satın almıştır. Onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler ve öldürülürler. (Bu,) Tevrat’ta, İncil’de ve Kuran’da O’nun üzerine gerçek olan bir vaaddir. Allah’tan daha çok ahbine vefa gösterecek olan kimdir? Şu halde yaptığımız bu alışverişten dolayı sevinip-müjdeleşiniz. İşte büyük kurtuluş ve mutluluk budur.*” “*Rasûl ve onunla birlikte olan müminler, mallarıyla ve canlarıyla cihad ettiler; işte bütün hayırlar onlarındır ve kurtuluşa erenler onlardır. Allah onlar için ebedi kalacakları, altından ırmaklar akan cennetler hazırladı. İşte büyük kurtuluş ve mutluluk budur.*”²

2. Tevbe Süresi, 111. Ayet Meali

Şehadet ve şehid bize uzak ve yabancı isimler değiller, bilakis âdeta günlük hayatımızı belirleyen isimlerdir. Dolayısıyla bu hususta bilgi sahibi olmamız lazımdır. Bunun için şehidlikle alakalı hükümleri ihtiva eden birkaç sayfa doldurmak istedim. İmkân buldukça şehidlik ve ahkâmıyla alakalı meseleleri yazmaya çalışacağım inşaAllah. Tevfik ve yardım Allah'tandır.

İSLAM FIKHINDA “ŞEHİD”

01

Şehidin Lugatta ve Şeriatta Tarifi

ilimvecihad.com

شَهِيد (şehid) فَعِيلِ veznindedir ve شَهِدَ (şehide ve şehude) fiilinden türemedir. Masdarı شَهَادَةٌ olup, ismi fail'i شَاهد ve شَهِيد olur. شَاهد ve شَهِيد aynı manadadır, ancak شَهِيد mübalağa veznindedir denilmiştir. شَهِيد (şehid) فَعِيلِ vezninde meful manasındadır diyenlerde vardır.

شَهِدَ (şehide ve şehude) fiili hazır bulunmaya, bilgiye ve bildirmeye delalet eder. Bunun için شَاهد (şahid) ve شَهِيد (şehid) var olan, huzurda bulunan- dır demişlerdir.

Şeriatta şehidin manasına gelince İbnu'l-Esir (rahimehullah) şöyle der: “Şehid aslında Allah yolunda mücahit olarak öldürülendir. Sonra mana genişletilmiştir ve Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)’in şehid olarak isimlendirdiği herkese ıtlak edilmiştir.” Şu halde şeri manasıyla şehid Allah yolunda ölümdür.

Allah Yolunda Öldürülene Niye Şehid Denilir?

Allah yolunda ölenin şehid olarak isimlendirilmesine neyin sebep olduğu hususunda ulema ihtilaf etmiştir. Kimisi şehid kelimesi الشَّهَادَةُ (eş-şehedetü) den ve kimisi المُشَاهَدَةُ (el-muşehedetü) den müştaktır demiştir. Ayrıca şehid فَعِيلِ vezninde فَاعِلِ mi yoksa مَفْعُولِ manasında mı olduğu hususunda da ihtilaf edilmiştir.

الشَّهَادَة den türemiş ve **شَاهِد** manasındadır, yani fâil manasındadır dersek şahitlik, tanıklık eden manasına gelir. **الشَّهَادَة** den türemiş ve **مَشْهُود** manasındadır, yani mefûl manasındadır dersek, kendisine şahitlik, tanıklık edilen manasında olur.

المُشَاهَدَة den türemiş olup **شَاهِد** manasındadır dersek, müşahede eden manasına gelir. **المُشَاهَدَة** den türemiş ve **مَشْهُود** manasındadır dersek, müşahede edilen manasına gelir.

Bu farklı görüşlere göre Allah yolunda ölenin şehid ismini almasına farklı sebepler gösterilmiştir. Murteda ez-Zebidi Tâc'ında onbir görüş getirir.

Kimisi Allah yolunda ölene şehid demiştir, çünkü rahmet melekleri onun yıkanmasına veya cennette irtihal etmesine hazır bulunurlar.

Veya Allah yolunda ölen bu ismi almıştır, çünkü Allah ve melekler onun için cennet ile tanıklık ederler.

Veya şehid ismini almıştır, çünkü kıyamet günü Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ile beraber diğer ümmetlerin aleyhine şahitlik edenlerden olacaktır.

Veya arza (**الشَّاهِدَة**) düştüğünden ötürü veya ölmeyip diri olduğundan dolayı, yani Rabbi katında var olduğundan dolayı şehid diye isimlendirilmiştir.

Veya Allah yolunda ölen şehid ismini almıştır, çünkü hem Allah azze ve celle'nin ervaha tahsis ettiği âleme, hem de dünya âlemine tanıklık edendir.

Veya bu ismi almıştır, çünkü ölüme dek hakka tanıklık edendir.

Veya Allah (*azze ve celle*)'nin kendisi için hazırladığı ikramları müşahede ettiğinden dolayı veya savaşlara tanık olduğundan dolayı veya onun hali imanına ve hayırlı sonuna açıktan şahitlik ettiğinden dolayı şehid ismini almıştır.

Veya şehidliğine tanıklık eden bir şahide sahip olduğundan dolayı şehid olarak adlandırılmıştır. Bu şahidi kanıdır demişlerdir.

Şehid mefhumunu bu manalardan biriyle tahdit etme mecburiyeti yoktur. Bilakis zikredilen tüm manalar şüphesiz şehid için geçerlidir.

Fukahanın İstilahında Şehid

Daha önce geçtiği gibi Allah yolunda ölene, yani Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in şehid ismini verdiği herkese şehid denilir. Fakat ekser fukahanın kullanımında kefenlenmemek, yıkanmamak ve namazı kılınmaması gibi dünyevi bazı özel hükümler icra edilen ölüye şehid denilir. Bu manada dünyada şehid hükmünü alacak ölü için ulema bazı şartlar aramışlardır.

Savaş meydanında kâfirlerin eliyle ölmüş veya savaş meydanında öldürülmüş olmasına delalet eden bir hal üzere bulunanın şehid hükmünü alacağında ulema ihtilaf etmemiştir. Böylesi öldüğü elbiseler içinde, yıkanmadan ve cenaze namazı kılınmadan defnedilir. Sadece Hasan el-Basri (*rahimehullah*)'tan ve Said ibnu'l-Museyyeb (*rahimehullah*)'tan buna muhalif görüş nakledilmiştir.

Lakin bu hal dışında ölenlerin şehid hükmünü alması için fukaha farklı şartlar getirmişlerdir. Muh-tasar olarak fukahanın istilahında şehid için aradıkları şartlar şunlardır:

Maliki ve Şafii ulemasına göre kâfirlere karşı savaş esnasında öldürülen her Müslüman şehiddir. İster kâfir eliyle ölmüş olsun, ister yanlışlıkla bir Müslüman ölümüne sebep olmuş olsun. Veya savaş esnasında bineğinden düşerek veya bir şeye çarparak ölmüş olsun şehiddir. Veya savaştan sonra bulunsa ve ölüm sebebine delalet edecek, mesela almış olduğu yara veya kan gibi bir şey bulunmasa da şehiddir. Ayrıca Maliki ve Şafiilere göre bu hususta erkek ve kadın, hür ve köle, buluğa girmiş ve girmemiş arasında fark yoktur. Tüm bu hallerde kefenlenmez, yıkanmaz ve namazı kılınmaz.

Henefi ulemasına göre kim doğrudan veya sebebiyet ile kâfirler, bağiler veya yol kesenler tarafından öldürülürse şehiddir ve yıkanmaz. Ayrıca ölenin buluğa girmiş olmasını, tâhir (cenabetten hali, kadın ise hayız ve nifastan temiz) olmasını, zulmen demir ile öldürülmüş olmasını ve diyet veya kısas hakkının var olmamasını da şart koşarlar. Buluğa girmemiş veya cünüp olarak öldürülmüş veya ölümünden sonra cünüp olmuş ise veya katilin kısası vacip olmuşsa yıkanması gerekir derler. Bunun gibi kâfir tarafından doğrudan veya sebebiyet yoluyla değil, bilakis savaş esnasında ölen Müslümanın yıkanması lazımdır derler. Mesela Müslümanın açtığı ateş kâfire değil yanlışlıkla Müslümana isabet etse veya Müslümanların kâfirlere kurdukları bir tuzağa geri çekilirken Müslümanlar düşse veya bir kâfir sebep olmadan Müslüman savaşçı bineğinden düşse veya ameliye esnasında ayağı kayıp yüksek bir yerden düşse ve ölse, bu ve buna benzer durumlarda yıkanması gerekir derler.

Ayrıca Hanefilere göre marekeden sonra ölü bulunan mucahidin ölüm sebebine de bakılır. Eğer yarası savaş yarasıysa veya kan normal halde kanın çıkmadığı bir yerde bulunuyor ise yıkanmaz, lakin kan normal hallerde kanın çıktığı bir yerde ise, burun ve dübür gibi, o zaman yıkanması gerekir demişlerdir. Namaza gelince, Hanefiler her halde namazı meşru görmüşlerdir. Şehidin üzerine kılınan namaz bahsini müstakil bir yazıda ele alacağım inşaAllah.

Hanbeli mezhebi de bu mevzuda Hanefi ulemasına yakın bir görüş savunmuştur ve düşman sebep olmadan mareke esnasında bir Müslüman bineğinden düşme sonucu veya başka bir Müslümanın onu yanlışlıkla vurması veya kendi silahıyla vurulması sonucunda ölürse yıkanır demiştir. Mezhepte görüş budur. Ölen cünüp ise veya haiz veya lohusa kadın ise yıkanması lazım gelir demiştir. Lakin tüm bu hallerde kişinin ölümüne düşman sebep olmuşsa şehiddir demişlerdir. Ayrıca Hanbelilere göre mazlum olarak öldürülen herkes mareke de öldürülen şehid gibidir, yıkanmaz ve cenazesi kılınmaz.

Ulemanın görüşleri arasında racih olan kâfirlere karşı savaş esnasında öldürülen her Müslümanın şehid olmasıdır. İster kâfir eliyle ölmüş olsun, ister yanlışlıkla bir Müslüman ölümüne sebep olmuş olsun. Veya savaş esnasında bineğinden düşerek veya bir şeye çarparak ölmüş olsun. Veya savaştan sonra bulunsa ve ölüm sebebine delalet edecek, mesela almış olduğu yara veya kan gibi bir şey bulunmasa da şehiddir ve yıkanmaz. Allah'ı Alem.

Ebu Muhammed İbni Kudame (*rahimehullah*) şöyle der: “Ama ölüm sebebi öldürülmüş olması olmayan şehidler mesela mide veya bağırsak rahatsızlığından

ölen gibi veya vebadan veya boğularak veya göçük altına kalarak veya lohusalıktan ölenler gibi, bunlar yıkanır ve namazları kılınır. Bu hususta bir ihtilafın varlığını bilmiyoruz. Sadece el-Hasan'dan buna muhalif olarak lohusalık sebebiyle ölen kadının yıkanmayacağı hikâye edilir. Çünkü şehiddir.”

Allah'a hamd ve Rasûlüne salat ve selam olsun.

الحمد لله الذي هدانا لهذا
الذي كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله

ilimvecihad.com